

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

Katedra výtvarné kultury
Klatovská 51, 306 14 Plzeň
Tel.: 377 636 493, 377 636 471
e-mail: suromar@kvk.zcu.cz

Protokol o hodnocení Bakalářské práce

Název práce: Soudobé umění v současné mateřské škole

Práci předložila studentka: Kristýna Hladká

Studijní obor: Předškolní a mimoškolní pedagogika – Učitelství pro MŠ

Posudek oponenta práce

Práci hodnotil: Doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.

1. Cíl práce

Cílem práce bylo na podkladě analýzy konceptů konkrétních výtvarných děl navrhnout, realizovat a na základě akčního výzkumu ověřit možnosti zprostředkování uměleckých postupů, resp. konceptů a popsat možný přínos, který mají vybraná umělecká díla pro současnou výtvarnou výchovu v mateřské škole.

Stanovené cíle práce byly splněny v kvalitě odpovídající standardu srovnatelných prací v oboru výtvarná výchova.

2. Obsahové zpracování

Kristýna Hladká zaměřila svou práci na vztahy mezi tvůrčí expresivní činností dětí předškolního věku a obsahem výtvarného díla. Tento úkol vystihuje podstatnou stránku oboru výtvarná výchova a zároveň v sobě zahrnuje nejproblematičtější momenty obsahové transformace, s nimiž se učitelé ve výchovné a vzdělávací praxi mohou setkávat. Proto je tato bakalářská práce cenná pro hlubší zamýšlení.

Klíč k problému vystihuje autorka v Závěru své práce konstatováním (s. 54): „...postupy soudobého umění jsou v mateřské škole zprostředkovatelné, ne vždy však v plném rozsahu původního díla“. Odvažuji se tvrdit, že nikoliv jen „ne vždy“, ale nikdy není možné – již z principu neukončené interpretace uměleckého díla – zprostředkovat plný rozsah možností, které dílo nabízí. Jde proto spíše o vystižení těch momentů díla, které mají obecnější povahu a lze je terminologicky vyjádřit pojmenováním konceptů, které určitým způsobem spojí obsah díla s kurikulárním obsahem (zakotveným v kurikulárních dokumentech, konkrétně RVP, ŠVP). V tomto smyslu je bakalářská práce koncipována. Základní principy analýzy jsou dodrženy, vztahy mezi výtvarnými úlohami a uměleckými díly jsou podnětné i způsob autorského přemýšlení jde dobrým směrem. Také metodika zpracování zkušenosti z pedagogické práce přináší podnětné poznatky.

Jisté rezervy spatřuji jen v hloubce analýzy, která mohla být opřena ještě o další poznatky z teoretického zázemí artefaktiky (napověděné v prvních částech práce) v návaznosti na rozbor využitých výtvarných děl, resp. jejich autorských koncepcí. Jde mi o lepší využití základního teoretického konceptu exprese: pojetí uměleckého díla jako vizuální metafory. Cílem didaktického zprostředkování umění je analyzovat způsob výstavby a důvody působivosti vizuálních metafor a prostřednictvím tvůrčí expresivní úlohy ho dětem přiblížit. S tím se autorčin přístup shoduje. Zkusím proto vysvětlit na konkrétním příkladu, jak by se mohlo přistoupit k prohloubení jeho analytické složky.

Příkladem je analýza úlohy „stékaný obraz“ v analogii s dílem E. Šimery. Ta by mohla ještě do větší hloubky vysvětlit a porovnat strukturu konceptů díla (resp. zážitkových komponent vztahovaných k dílu), v pojetí umělce oproti pojetí výtvarné úlohy pro děti.

Konstruktivní koncept je v „umění“ (Šimerovo dílo) i ve „výchově“ (úloha pro děti) zdánlivě shodný: náhodné stékání barvy. Jenomže rozdíl mezi umělcovým postupem a realizovanou úlohou tu přece jenom je a při hlubším rozboru se ukáže důležitý – týká se míry náhodných vlivů. Pro Šimeru je náhoda v „new drippingu“ zásadní téma, jak sama autorka uvádí na s. 38. V úloze pro děti náhoda také hrála roli, ale znatelně menší, protože stékání kapky bylo do značné míry ovlivněno subjektivním zásahem dětského autora. Děti se tím odkláněly od Šimerova konceptu o něco blíže k Pollockovskému řešení (srov. posuzovaný text, s. 38). Tento zdánlivě nepatrný posun může mít ale podstatné důsledky pro empatický a prožitkový koncept zážitku z díla (tj. pro empatické „souznění“ s formou díla a pro osobní prožitek z něj, o kterém autorka píše na s. 43: „...se do činnosti vžívali, což se projevilo především jejich uvolněnějším výrazem i celkovým projevem...“).

Tímto posunem „od Šimery k Pollockovi“ se totiž zpětně mění i didaktický přístup k dílu. Jak autorka uvádí na s. 43, děti nakonec přiřazovaly ke svým obrázkům znaky vyjádřených emocí. To je moment, který by snad byl didakticky víceméně přijatelný s ohledem na Pollocka (s odvoláním na působnost podvědomí a s ním spojenými emocemi), ale nikoliv ve vztahu k Šimerovu dílu. Pro jeho pochopení bychom přece měli v úloze co nejvíce respektovat princip náhody a fyzikálního působení spojený s programovým „potlačením uměleckého projevu“, který je pro Šimeru příznačný (srov. s. 39 posuzované práce). Znaky pro emoce jsou zdůrazněním jen prožitkového konceptu, a proto odvádějí pozornost dětí jinam, k vlivu díla na diváka a k interpretacím, které jdou stranou od Šimerova díla.

Cennější pro kontakt s Šimerovým dílem nejspíše byly ty momenty, kdy děti „souzněly s náhodou“ a jako by „ve stavu beztlíže“ nechaly volně působit fyzikální síly a respektovaly jejich působení (přizpůsobit se pohybu barvy, „stékat“ jako by spolu s ní). K nim se měla vztahovat i reflexe, nikoliv tedy k emocím z díla, protože právě v míře respektu k působení vnějších sil univerza (vesmíru, fyzikálních vlivů) je nejspíš onen zásadní rozdíl mezi

Pollockovým a Šimerovým pojetím. Přičemž v tomto rozdílu se skrývá ekologický i etický rozměr: přizpůsobit se svému podvědomí, „vyvěrat“ z něj směrem ven (Pollock), nebo se přizpůsobit světu – splývat s vesmírnými silami, rezonovat jako ladička rezonuje s tónem (Šimera)? Vizuální metafora v Šimerově díle diváka vede k podobné zkušenosti, kterou nabýváme při pozorování nebeských létavic – empatický koncept by se tu dal vystihnout slovy „včlenit se do univerzálního pohybu“ (do něčeho, co mě přesahuje). U Pollocka spíš jde o návrat k rané dětské nebo k animální zkušenosti, která by se dala vystihnout slovy „uvolnit ze sebe pohyb“ (zbavit se zábran, nechat vyšlehnout vnitřní energii). V širších souvislostech zde lze vytušit rozdíl mezi modernistickým důrazem na jedince (Pollock) a současnými „ekotrendy“, které vyzdvihují potřebu nacházet rovnováhu s přírodou a přizpůsobení se jí (Šimera).

Děti by nechápaly náročné souvislosti, ale porozuměli by rozdílu mezi Pollockovským „živelním gestem“ (jako by „ze mne ven“) a Šimerovským „souzněním s něčím/někým Druhým“ (ten rozdíl by se dal vyzkoušet třeba při společném tanci, kde by byl asi nejlépe patrný). Pak by také bylo možné dětem předvést porovnání mezi Šimerovou a Pollockovou tvorbou: obrazy v mnoha ohledech vypadají skoro stejně, ale je mezi nimi velký rozdíl v pojetí, v poselství, které nesou vizuální metafory... A právě objev tohoto rozdílu by mohl být nejcennějším přínosem pro výtvarné poznávání, který by si děti z této úlohy odnesly.

Rozepsal jsem se podrobně, protože bych velmi stál o to, aby mi autorka dobře porozuměla. V její práci jsou výše rozebíraná hlediska obsažena anebo je k nim dobře nakročeno, jde tedy jen o prohloubení náhledu na to, co již je v textu přítomno, ale ne vždy vysvětleno ve vzájemných souvislostech. Smyslem konceptové analýzy je postupně objevit a vysvětlit vizuální metafory, které umělecké dílo nabízí, prostřednictvím rozpoznání a objasnění jednotlivých konceptů, resp. komponent výtvarného zážitku či zkušenosti z díla. A na tomto podkladě vypracovat tvůrčí expresivní úlohu, která by dětem (žákům, studentům) umožnila lépe porozumět tomu, jak dílo prostřednictvím vizuálních metafor své diváky „nutí“ či „navádí“ k určitému způsobu vidění světa a hodnot v něm: čeho si divák má všimnout, od čeho naopak odhlížet.

3. Charakteristika a hodnocení formy, technické i řemeslné složky práce

Vzhledem k typu práce (teoreticko-výzkumná) není předmětem hodnocení.

4. Formální náležitosti

V práci jsou uvedeny a dokladovány všechny potřebné údaje, citované zdroje i soupis použité literatury v souladu s normou ISO. Výklad je srozumitelný, práce je dobře strukturována.

5. Stručný komentář hodnotitele

Z pohledu oponenta hodnotím posuzovaný text Kristýny Hladké jako podnětný příspěvek k řešení problematiky podstatné pro obor výtvarná výchova. Vysoce hodnotím celkovou koncepci práce i její promyšlené členění, oceňuji zřetelnou snahu autorky nacházet smysluplné spojnice mezi analyzovanými koncepty uměleckého díla a koncepty, které konstituují expresivní tvůrčí úlohu. Vážím si solidní práce, která je do posuzovaného díla vložena.

Rezervy spatřuji pouze v hloubce analýzy, jak bylo rozepsáno výše v bodu 2, přičemž beru v úvahu, že se jedná o dílo svým způsobem průkopnické pro bakalářské práce tohoto typu u nás, a o to je náročnější na zpracování. Ve výše uvedených připomínkách mi jde proto hlavně o podněty pro obhajobu, nejsou pro mne nikterak podstatné při numerickém hodnocení celkově velmi kvalitní práce.

6. Otázky a připomínky na autora práce k bližšímu vysvětlení při obhajobě

Vyberte si kteroukoliv z Vámi realizovaných úloh a pokuste se s oporou ve výše uvedeném bodu 2 o podrobnější resp. hlubší rozbor některých vztahů mezi její konceptovou výstavbou (tj. utvářením vizuální metafory, které je žádáno od dětí) a konceptovou výstavbou uměleckého díla, k němuž se úloha vztahuje (jaké poselství nesou vizuální metafory v díle a jakými výrazovými prostředky ho divákovi zprostředkují). Pro analýzu využijte rozlišení mezi tematickými, konstruktivními, empatickými a prožitkovými koncepty. Podnětem může být text

http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=8&clanek=92,
speciálně jeho kapitola 4.1 a 5, nebo text

http://www.kuv.upol.cz/index.php?seo_url=aktualni-cislo&casopis=12&clanek=154,
speciálně jeho kapitola 6, 7 a 8.

7. Navrhovaná známka

Výborně

Datum: 29. 8. 2017

Podpis: doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.